

Agnieszka Koźlarek

Analiza przepisów ustawy o szkolnictwie wyższym w kontekście regulacji dotyczących komisji dyscyplinarnej dla nauczycieli akademickich

Edukacja Humanistyczna nr 1 (28), 137-145

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Agnieszka Koźlarek
Wyższa Szkoła Humanistyczna TWP
w Szczecinie

ANALIZA PRZEPISÓW USTAWY O SZKOLNICTWIE WYŻSZYM W KONTEKŚCIE REGULACJI DOTYCZĄCYCH KOMISJI DYSCYPLINARNEJ DLA NAUCZYCIELI AKADEMICKICH

Wstęp

Wykonywanie zawodów takich jak prawnik, lekarz, wykładowca, policjant, żołnierz jest związane ze społecznym zaufaniem, dlatego istnieją przepisy regulujące kwestie etyczne związane z tymi zawodami. W artykule tym zajmiemy się przepisami dotyczącymi odpowiedzialności etycznej wykładowców regulowanymi ustawą o szkolnictwie wyższym. Zastosowaną metodą badawczą jest analiza treści artykułów prasowych ukazujących się na łamach Forum Akademickiego i Niezależnego Forum Akademickiego w latach 2008–2013. Nie jest to analiza ilościowa, ale jakościowa, której głównym celem jest wskazanie głównego nurtu działalności komisji dyscyplinarnych omawianych w wyżej wymienionych źródłach i porównania omawianych spraw z przepisami prawa regulującymi działalność komisji dyscyplinarnych.

Podstawy prawne odpowiedzialności dyscyplinarnej

Regulacje prawne odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich znajdziemy w ustawie o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2012 r., poz. 572), zwanej także Prawem o szkolnictwie wyższym. Przepisy te obejmują we wspomnianej ustawie artykuły 139–150. Nauczyciel podlega ukaraniu, gdy jego postępowanie uchybia obowiązkom nauczyciela akademickiego lub zawodu nauczycielskiego. Stawanie przed komisją dyscyplinarną do spraw nauczycieli akademickich nie wyklucza odpowiadania przed innymi komisjami, np. izbą lekarską, gdy nauczyciel jest lekarzem, itp.¹ W wielu uczelniach powstają oddzielne przepisy nazywane „kodeksem etycznym”, ale nadrzędne dla nich są przepisy ustawy.

Rodzaje kar

Według art. 140 ww. ustawy „1. Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie;
- 2) nagana;

¹ Ustawa o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r., Dz.U. z 2012 r., poz. 572.

- 3) nagana z pozbawieniem prawa do pełnienia funkcji kierowniczych w uczelni na okres do pięciu lat;
- 4) pozbawienie prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego na stałe lub na czas określony².

2. Odpis orzeczenia o udzieleniu kary dyscyplinarnej z uzasadnieniem włącza się do akt osobowych nauczyciela akademickiego. Sentencje prawomocnych orzeczeń komisji dyscyplinarnych do spraw nauczycieli akademickich, o których mowa w art. 142 ust. 1, orzekające karę, o której mowa w ust. 1 pkt 4, są ogłaszane przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, w wydawanym przez niego dzienniku urzędowym³.

Za najmniej dokuczliwą karę należy uważać upomnienie, a za najpoważniejszą – pozbawienie prawa do wykonywania zawodu. Zgodnie z artykułem 141 karę upomnienia nakłada rektor po wysłuchaniu obwinionego nauczyciela akademickiego. Taką karę stosuje się za przewinienia mniejszej rangi. Nauczyciel ukarany karą upomnienia może się odwołać do komisji dyscyplinarnej do spraw nauczycieli akademickich, w terminie 14 dni od doręczenia zawiadomienia o ukaraniu.

Najwięcej spraw dyscyplinarnych kończy się ukaraniem naganną, tylko czasami nie jest to kara adekwatna do przewinienia. Z praktyki komisji dyscyplinarnych zdarzyło się, że za plagiat wymierzono karę naganną, mimo że ustawowo zapisano kary wyższe od zasądzonych (art. 140, pkt 3–4).

„W 2010 r. na KUL wszczęto wyjaśniające postępowanie dyscyplinarne w tej sprawie. Rzecznik dyscyplinarny KUL zarzucił księdzu profesorowi, że «w szeregu swoich publikacji z lat 2003–2008 w sposób uwłaczający godności nauczyciela akademickiego i naruszając cudze prawa autorskie, odpisywał obszernie fragmenty wykorzystywanych publikacji naukowych, zwykle z niewielkimi modyfikacjami, ale niejednokrotnie dosłownie, włączając w to przypisy». Ks. Stanisław T. w postępowaniu dyscyplinarnym przyznał, że w jego publikacjach występują fragmenty podobne do innych, ale tłumaczył, że częściowo ta zbieżność była niezamierzona. Rozprawa dyscyplinarna odbyła się w marcu, ks. Stanisław T. został ukarany naganną⁴».

Następną głośną sprawą kończącą się ukaraniem naganną jest sprawa poznańskiego wykładowcy UAM: „Wykładowca poznańskiego UAM został ukarany naganną. Bo jako promotor pracy magisterskiej miał oczekiwać od studentki opłaty za «przygotowanie, opracowanie i skonsultowanie pracy». Studentka zaocznej polonistyki pisała pracę magisterską półtora roku temu. Kilkanaście dni przed terminem złożenia pracy nagrała rozmowę telefoniczną ze swoim promotorem. Studentka: – Mówił pan, że nasze spotkania miałyby od teraz odbywać się odpłatnie, ale nie ustaliliśmy, ile miałyby kosztować. Mówił pan, że pomiędzy 300 a 600 zł⁵».

Innego typu sprawą często pojawiającą się w orzeczeniach komisji dyscyplinarnych jest zaliczenie za kupno książki lub wprost za opłatą, lub przyjęcie innej korzyści materialnej.

„Po tym, jak ujawniliśmy historię profesora, który dawał studentom zaliczenie żądając w zamian od nich kupna jego książki, sprawa wykładowcy zostanie poruszona na posiedzeniu Rady Naukowej Instytutu Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Wrocławskiego. – Żadne decyzje nie zapadną, bo rada nie ma takich kompetencji. Jednak rektor skierował już sprawę do rzecznika ds. dyscyplinarnych, a więc oficjalnie rzecznik może się nią zająć. Jeśli ten uzna, że profesor rzeczywiście dopuścił się nadużyć, sprawa zostanie oddana do komisji

² Ustawa o szkolnictwie wyższym..., art. 140.

³ Ibidem.

⁴ PAP, <http://gosc.pl/doc/1381527.Profesor-KUL-podejrzany-o-plagiat>.

⁵ P. Żytnicki, http://m.wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,117915,13789032,Profesor_chcial_by_studentka_zaplacila_mu_za_skonsultowanie.html.

ds. dyscyplinarnych i dopiero komisja podejmie jakiegokolwiek decyzje wiążące – tłumaczy dr Jacek Przygodzki, rzecznik Uniwersytetu Wrocławskiego. Wszystko może potrwać kilka dni, ale niewykluczone, że przeciągnie się do kilku tygodni... – Chce mieć pani bardzo łatwy sposób zdania egzaminu? Kupuje pani książkę – mówił profesor wydziału prawa w rozmowie z reporterką TVN24 udającą studentkę”.

Niewiele z postępowań dyscyplinarnych kończy się ukaraniem karą wyższą niż zapisana w ustawie, dlatego szczególnie sprawą jest szeroko komentowana sprawa Zofii Szychowskiej:

„Trybunał Konstytucyjny orzekł, że lekarz może krytykować kolegę po fachu. Dr Konstanty Radziwiłł, prezes Naczelnej Rady Lekarskiej: – Trybunał nie nakazał zmiany artykułu 52 kodeksu etyki lekarskiej, tylko zmianę wykładni. W praktyce oznacza to, że sądy lekarskie będą musiały zbadać, czy krytyczna wypowiedź jednego lekarza na temat innego jest prawdziwa i czy krytykujący działa w interesie publicznym. W ciągu 10 lat żaden z korporacyjnych sądów, przed którymi stawała dr Szychowska, nie zastanawiał się, czy podsądna mówi prawdę. Wystarczyło, że krytykuje kolegów po fachu, mówiąc publicznie, że nie powinni robić punkcji lędźwiowych małym pacjentom Kliniki Pediatrii Akademii Medycznej we Wrocławiu”⁶.

Większość ujawnionych spraw dyscyplinarnych to w większości sprawy dotyczące plagiatów. Sam dr hab. Marek Wroński twierdzi, że zajmuje się tylko najbardziej „ciężkimi” sprawami, tzn. głównie plagiatami. Skala zjawiska jest niemierzalna, gdyż samo ministerstwo szkolnictwa wyższego nie prowadzi żadnych statystyk, a o liczby z postępowań prokuratorskich (gdy mowa o plagiacie, który jest przestępstwem) jest trudno. Na łamach Forum Akademickiego możemy znaleźć opisy poszczególnych spraw dyscyplinarnych (rubryka dra hab. M. Wrońskiego ukazuje się co miesiąc). Wielość poruszanych tam tematów zawdzięczamy czytelnikom, internautom i wspomnianemu panu M. Wrońskiemu.

Instancja i skład komisji dyscyplinarnej

„Art. 142.1. W sprawach dyscyplinarnych nauczycieli akademickich orzekają:

- 1) w pierwszej instancji — uczelniana komisja dyscyplinarna do spraw nauczycieli akademickich w składzie:
 - a) trzech członków, gdy rzecznik dyscyplinarny wniósł o zastosowanie kary określonej w art. 140 ust. 1 pkt 1–3,
 - b) pięciu członków, gdy rzecznik dyscyplinarny wniósł o zastosowanie kary określonej w art. 140 ust. 1 pkt 4;
- 2) w drugiej instancji — komisja dyscyplinarna do spraw nauczycieli akademickich przy Radzie w składzie:
 - a) trzech członków, gdy rozpatrywana jest sprawa, w której orzeczono karę określoną w art. 140 ust. 1 pkt 1–3,
 - b) pięciu członków, gdy rozpatrywana jest sprawa, w której orzeczono karę określoną w art. 140 ust. 1 pkt 4.

2. Jeżeli w toku postępowania ujawniają się okoliczności uzasadniające rozpoznanie sprawy w składzie pięcioosobowym, komisja orzekająca wydaje postanowienie o rozpoznaniu sprawy w takim składzie. Nowych członków komisji wyznacza przewodniczący uczelnianej komisji dyscyplinarnej do spraw nauczycieli akademickich lub komisji dyscyplinarnej do spraw nauczycieli akademickich przy Radzie.

⁶ PAP, <http://nfapat.wordpress.com/category/sprawa-zofii-szychowskiej/>.

3. W składach orzekających komisji, o których mowa w ust. 1, co najmniej jeden z członków powinien być studentem.

4. W składzie orzekającym komisji, o której mowa w ust. 1 pkt 2, co najmniej jeden z członków powinien mieć wyższe wykształcenie prawnicze.

5. Przewodniczącym składu orzekającego powinien być nauczyciel akademicki zatrudniony na stanowisku nie niższym niż obwiniony⁷.

Wyżej wymieniono, jaki powinien być skład komisji i kiedy ma ona pięciu członków, a kiedy trzech członków. Pięcioosobowy skład komisji jest narzucony ustawą, gdy wnoszona jest kara pozbawienia prawa wykonywania zawodu, zarówno gdy sprawa się toczy przed uczelnianą komisją dyscyplinarną, jak i komisją dyscyplinarną przy Radzie Szkolnictwa Wyższego. W skład komisji uczelnianej musi wejść jeden student, w skład komisji przy Radzie co najmniej jeden członek musi być z wykształcenia prawnikiem, przewodniczącym składu orzekającego powinna być osoba zatrudniona na nie niższym stanowisku niż obwiniony. W praktyce powoduje to pewną nierówność, gdyż to rektor powołuje członków komisji dyscyplinarnej – co może powodować próby usunięcia niewygodnego pracownika przez ukaranie go przez komisję dyscyplinarną, dlatego istnieje komisja przy ministerstwie, która jest w stanie zweryfikować, czy zarzuty stawiane wykładowcy są zasadne i czy wymierzona kara jest sprawiedliwa. Tym bardziej że w polskim prawie jest zagwarantowane odwołanie się do wyższej instancji, czy to w sprawach cywilnych, czy to sprawach karnych.

W artykułe 143 znajdziemy następujące regulacje:

1. Statut uczelni określa skład komisji uczelnianej.
2. Skład komisji przy Radzie wybiera Rada, a tryb wyboru określa regulamin uchwalony przez Radę.
3. Komisje są niezależne w zakresie orzekania.
4. Komisje dyscyplinarne orzekają samodzielnie i nie są związane opinią innych organów poza wyrokami prawomocnymi sądu oraz przy zasięgnięciu opinii komisji do spraw etyki w nauce.
5. Postanowienia i orzeczenia zapadają większością głosów.
6. W przypadku komisji uczelnianej jej kadencja trwa cztery lata i rozpoczyna się z początkiem kadencji organów uczelni.
7. Obsługę komisji dyscyplinarnej przy Radzie wykonują komórki ministerstwa właściwego ds. szkolnictwa wyższego.

Postępowanie dyscyplinarne komisja wszczyna na wniosek rzecznika dyscyplinarnego. Postępowanie nie może być wszczęte po upływie sześciu miesięcy od dnia zawiadomienia rektora lub ministra szkolnictwa wyższego o popełnieniu czynu lub po upływie pięciu lat od popełnienia czynu. Jeżeli czyn karalny dyscyplinarnie jest przestępstwem, to okres przedawnienia nie może być krótszy od okresu przedawnienia ścigania tego przestępstwa, z zastrzeżeniem, że plagiat nie ulega przedawnieniu.

Plagiat jest przestępstwem w świetle prawa, ale przytoczone wyżej przykłady dowodzą, że komisje dyscyplinarne zapominają o tym.

„3. Rzecznik dyscyplinarny wszczyna postępowanie wyjaśniające z urzędu w przypadku, gdy nauczycielowi akademickiemu zarzuca się popełnienie czynu polegającego na:

- 1) przywłaszczeniu sobie autorstwa albo wprowadzeniu w błąd co do autorstwa całości lub części cudzego utworu albo artystycznego wykonania;
- 2) rozpowszechnieniu, bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy, cudzego utworu w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania;

⁷ Ustawa o szkolnictwie wyższym..., art. 142.

- 3) rozpowszechnieniu, bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy, cudzego artystycznego wykonania albo publicznym zniekształceniu takiego utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu lub nadania;
- 4) naruszeniu cudzych praw autorskich lub praw pokrewnych w inny sposób;
- 5) fałszowaniu badań lub wyników badań naukowych lub dokonaniu innego oszustwa naukowego;
- 6) przyjmowaniu, w związku z pełnieniem funkcji lub zajmowaniem stanowiska w uczelni, korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy;
- 7) powoływaniu się na wpływy w uczelni, instytucji państwowej lub samorządowej albo wywoływaniu przekonania innej osoby lub utwierdzaniu jej w przekonaniu o istnieniu takich wpływów i podjęciu się pośrednictwa w załatwieniu sprawy w zamian za korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę;
- 8) udzieleniu albo obiecywaniu udzielenia korzyści majątkowej lub osobistej w zamian za pośrednictwo w załatwieniu sprawy w uczelni, polegające na wywarceniu wpływu na decyzję, działanie lub zaniechanie osoby pełniącej funkcję lub zajmującej stanowisko w uczelni, w związku z pełnieniem tej funkcji lub zajmowaniem stanowiska⁸.

Wobec przewinień wymienionych w punktach 1–5 nie stosuje się przedawnienia. Jeżeli wszczęto postępowanie dyscyplinarne, to karalność ustaje z upływem dwóch lat. Kary upomnienia lub nagany ulegają zatarciu, a opis orzeczenia o ukaraniu, dołączony do akt, usuwa się po upływie trzech lat. Nie ma natomiast przepisów zmuszających i wymierzających kary za niewymazanie z akt osobowych skazania. Nagana z pozbawieniem prawa do pełnienia funkcji kierowniczych w uczelni na okres do pięciu lat – ulega zatarciu po okresie pięciu lat od doręczenia prawomocnego orzeczenia o ukaraniu, jeżeli w tym okresie nauczyciel nie został skazany dyscyplinarnie lub sądownie za przestępstwo umyśle. Prawomocny wyrok jest związany z nieodwołaniem się do wyższej instancji – określonej w ustawie, czyli do komisji dyscyplinarnej przy Radzie lub do sądu. „Ustawa z dnia 27 lipca 2005 roku Prawo o szkolnictwie wyższym przewiduje *expressis verbis* środek zaskarżenia od prawomocnych orzeczeń wydanych przez komisję dyscyplinarną przy Radzie (a zatem środek ten nie dotyczyłby orzeczeń uczelnianej komisji dyscyplinarnej), w art. 146 ust. 4 ustawy stanowiąc, iż stronom od takiego orzeczenia służy odwołanie do Sądu Apelacyjnego w Warszawie Sądu Pracy Ubezpieczeń Społecznych, stanowiąc równocześnie, iż do odwołania stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu Postępowania Cywilnego dotyczące apelacji. Równocześnie w ostatnim zdaniu tego przepisu wskazuje, iż od orzeczenia Sądu Apelacyjnego kasacja nie służy⁹”.

W sprawach naruszeń dyscyplinarnych, które stanowią naruszenie zasad etyki (w tym: przywłaszczenia sobie autorstwa albo wprowadzenia w błąd co do autorstwa całości lub części cudzego utworu albo artystycznego wykonania; rozpowszechnienia, bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy, cudzego utworu w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania; rozpowszechnienia, bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy, cudzego artystycznego wykonania albo publicznego zniekształcenia takiego utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu lub nadania; naruszenia cudzych praw autorskich lub praw pokrewnych w inny sposób; fałszowania badań lub wyników badań naukowych lub dokonania innego oszustwa naukowego¹⁰), komisja dyscyplinarna może zasięgnąć opinii komisji do spraw etyki w nauce przy Polskiej Akademii Nauk¹¹. Komisja dyscyplinarna

⁸ Ustawa o szkolnictwie wyższym..., art. 144.

⁹ J. Rumińska, M. Ciupa, <http://mc-kancelaria.pl/artykuly.html>.

¹⁰ Ustawa o szkolnictwie wyższym..., art. 144.

¹¹ Ibidem, art. 144a.

może skorzystać z opinii komisji do spraw etyki przy PAN, ale nie jest to wymóg konieczny. W wielu przypadkach dodatkowe zasięgnięcie rady może znacznie przedłużyć postępowanie dyscyplinarne, a ma to istotny wpływ na dotkliwość kary. Bywa, że przed komisją dyscyplinarną staje rektor, dziekan lub inny nauczyciel akademicki pełniący ważne funkcje na uczelni, co powinno zaowocować zawieszeniem w pełnionych funkcjach, ale nie zawsze się tak dzieje. W przypadku postępowań uczelnianych komisji dyscyplinarnych, rzeczników powołuje rektor danej uczelni i tu przy niesprecyzowanych czynach karalnych może dojść do nadużycia stanowiska celem ukarania niechcianego pracownika.

Powołanie rzecznika dyscyplinarnego

Rzeczników dyscyplinarnych powołuje rektor, a rzeczników dyscyplinarnych przy komisji – minister szkolnictwa wyższego spośród nauczycieli akademickich posiadających stopień doktora habilitowanego¹². Rozumieć ten przepis należy tak, że zarówno rzecznicy powoływani przez ministra, jak i rektora muszą być nauczycielami akademickimi i być doktorami habilitowanymi. O sytuacji, gdy powoływani rzecznicy nie spełniają tego wymogu, pisze M. Wroński w Forum Akademickim: „Problem jest tylko taki, że obowiązująca od 1 września 2006 r. ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym w art. 145, pkt 1 mówi, iż «rzeczników dyscyplinarnych w uczelni powołuje rektor spośród nauczycieli akademickich, posiadających stopień doktora habilitowanego». Dlatego Rzecznik Dyscyplinarny dla Nauczycieli Akademickich, dr praw Eliana Trybuchowska, była osobą prawnie nieuprawnioną do pełnienia funkcji rzecznika, co powoduje, że wszystkie postępowania dyscyplinarne w okresie ostatnich 4 lat, w których zapadły prawomocne orzeczenia dyscyplinarne rozpoczęte jej wnioskiem dyscyplinarnym o ukaranie – z mocy prawa są nieważne¹³. Jakie ma to konsekwencje prawne dla prowadzonych postępowań? „Komentując tę odpowiedź, chciałbym jasno stwierdzić, że jeśli rzecznik dyscyplinarny jest osobą nieuprawnioną do złożenia wniosku dyscyplinarnego, to taki wniosek z mocy prawa jest nieważny, dlatego nie można go procedować. W rezultacie całe postępowanie dyscyplinarne w świetle prawa jest nieważne. Gdyby prof. Lachur się odwołał, to orzeczenie by unieważniono. Takie stanowisko kilkakrotnie już zajął Sąd Apelacyjny w Warszawie, do którego wpływają odwołania od orzeczeń Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej przy Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego. I takie są fakty – bez względu na opinie prawników doradzających Rektorowi Uniwersytetu Opolskiego¹⁴. Ponadto w ustawie mamy zapis, że rzecznicy nie są związani poleceniami organu, który ich powołał – czyli poleceniami rektora, ministra do spraw szkolnictwa wyższego. Przepis ten ma gwarantować niezależność rzeczników od organów ich powołujących. Jakikolwiek wpływ rektora lub ministra stanowi poważne naruszenie procedur postępowania wyjaśniającego lub postępowania dyscyplinarnego i może być podstawą do wykluczenia rzecznika z postępowania. Kadencja rzeczników trwa cztery lata i rozpoczyna się wraz z początkiem kadencji organów uczelni, kadencja rzeczników powoływanych przez ministra szkolnictwa wyższego trwa cztery lata i rozpoczyna się 1 stycznia.

Powołanie obrońcy oskarżonego w procesie dyscyplinarnym

Obwiniony ma prawo do korzystania z pomocy wyznaczonego przez siebie obrońcy, chyba że jest to postępowanie dyscyplinarne o wykluczenie z zawodu – wtedy przewodniczący

¹² Ibidem, art. 145.

¹³ M. Wroński, *Nieznajomość prawa szkodzi*, Forum Akademickie, 10.2012, <http://forumakademickie.pl/fa/2012/10/nieznajomosc-prawa-szkodzi/>.

¹⁴ Ibidem.

składu orzekającego wyznacza obrońcę spośród nauczycieli akademickich. Gdy obwiniony uchyła się od uczestnictwa w postępowaniu, to może ono toczyć się bez jego obecności, chyba że jego obecność jest zgodna z art. 150 ustawy o szkolnictwie wyższym, mówiącym o tym, że w kwestiach nieuregulowanych obowiązuje Kodeks postępowania administracyjnego i Kodeks karny.

Czasami korzystanie z obrońcy powoduje powstanie pewnej nierówności szans, gdyż członkowie komisji dyscyplinarnych nie zawsze mają wykształcenie prawnicze. Czasem ma to przełożenie na umorzenie postępowań dyscyplinarnych, ale brak w tej dziedzinie stosownych statystyk. Jak wskazano wcześniej, takie same czyny mogą być ukarane różnymi karami zależnie od składu komisji, ba, nawet czasami zdarza się próba karania wykładowcy za czyny, które nie są karalne.

Odroczenie i odwołanie od wyroku komisji dyscyplinarnej

„Art. 94. § 1. Nieobecność na rozprawie stron należycie wezwanych na rozprawę nie stanowi przeszkody do jej przeprowadzenia.

§ 2. Kierujący rozprawą odroczy ją, jeżeli stwierdzi poważne nieprawidłowości w wezwaniu stron na rozprawę, jeżeli niestawienie się strony zostało spowodowane przeszkodą trudną do przewyciężenia, a także z innej ważnej przyczyny”¹⁵.

Od orzeczenia uczelnianej komisji dyscyplinarnej obowiązuje odwołanie w terminie czternastu dni od daty dostarczenia. Od prawomocnego orzeczenia komisji dyscyplinarnej przy Radzie służy odwołanie do Sądu Apelacyjnego w Warszawie – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, a stosuje się w nim przepisy Kodeksu postępowania cywilnego. Informacje o skazaniu nauczyciela akademickiego przekazuje się do ministerstwa szkolnictwa wyższego, gdyż ministerstwo jest organem przyznającym środki finansowe na naukę:

„5. Informację o prawomocnym orzeczeniu w sprawach naruszeń, o których mowa w art. 144 ust. 3 pkt 1–5, komisja dyscyplinarna przekazuje do wiadomości organu przyznającego środki finansowe na naukę.

6. Postępowanie dyscyplinarne zakończone prawomocnym orzeczeniem można wznowić, jeżeli:

- 1) w związku z postępowaniem dopuszczono się rażącego naruszenia prawa, a istnieje uzasadniona podstawa do przyjęcia, że mogło to mieć wpływ na treść orzeczenia;
- 2) po wydaniu orzeczenia ujawniono nowe fakty lub dowody nieznanne w chwili jego wydania, wskazujące na to, że obwiniony jest niewinny, skazano go za popełnienie innego czynu lub komisja bezpodstawnie umorzyła postępowanie;
- 3) w trakcie postępowania naruszono przepisy, przez co uniemożliwiono lub w poważnym stopniu utrudniono obwinionemu korzystanie z prawa do obrony, albo skład komisji nie odpowiadał warunkom określonym w art. 142, albo zasiadała w niej osoba podlegająca wyłączeniu.

7. Wznowienie nie może nastąpić z przyczyny wymienionej w ust. 6 pkt 1, jeżeli była ona przedmiotem rozpoznania przez sąd apelacyjny w trybie określonym w ust. 4.

8. Wznowienie postępowania dyscyplinarnego na niekorzyść obwinionego nie jest dopuszczalne po jego śmierci albo po upływie trzech lat od popełnienia czynu będącego podstawą orzeczenia, a gdy czyn stanowił przestępstwo – po upływie okresu przedawnienia ścigania tego przestępstwa lub w razie wykonania kary i jej zatarcia.

¹⁵ Kodeks postępowania administracyjnego, Dz.U. z 2000 r. nr 98, poz. 1071, art. 94.

9. Wniosek o wznowienie postępowania dyscyplinarnego mogą składać, w terminie trzydziestu dni od dnia powzięcia wiadomości o przyczynie uzasadniającej wznowienie: obwiniony, obrońca, rzecznik dyscyplinarny, a po śmierci obwinionego lub gdy zachodzą uzasadnione wątpliwości co do jego poczytalności — także jego małżonek, krewny w linii prostej, brat lub siostra¹⁶.

Artykuł 146 dokładnie informuje, gdzie ukazuje się informacja o skazaniu w sprawach o plagiat i kiedy może być mowa o wznowieniu: naruszenie prawa, ujawnienie nowych faktów i dowodów, naruszone przepisy prawa utrudniające obwinionemu obronę; wznowić nie można, gdy nastąpiło odwołanie do Sądu Apelacyjnego w Warszawie – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych. Bywa, że ktoś, kto został ukarany w ramach komisji dyscyplinarnej, zostaje uniewinniony przez sąd. Wynika to po części ze specyfiki prawa autorskiego w Polsce, gdzie nawet przy ewidentnej zbieżności tekstów można wygrać sprawę o plagiat. Rektor może zawiesić w pełnieniu obowiązków nauczyciela akademickiego, gdy wszczęto postępowanie karne lub dyscyplinarne, ze względu na wiarygodność i wagę postawionych mu zarzutów. Z mocy prawa następuje zawieszenie, gdy nauczyciel jest tymczasowo aresztowany. Zawieszenie nie może trwać dłużej niż sześć miesięcy.

Wynagrodzenie za czas zawieszenia

Artykuł 148 reguluje sprawę wynagrodzeń za okres zawieszenia:

„Art. 148. 1. Wynagrodzenie zasadnicze nauczyciela akademickiego w okresie zawieszenia w pełnieniu obowiązków może ulec obniżeniu, a tymczasowo aresztowanego ulega ograniczeniu najwyżej do połowy, w zależności od stanu rodzinnego nauczyciela akademickiego, począwszy od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym nastąpiło zawieszenie. W okresie zawieszenia w pełnieniu obowiązków nie przysługują dodatki do wynagrodzenia oraz wynagrodzenie za godziny ponadwymiarowe.

2. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne lub karne zakończy się umorzeniem z braku dowodów winy albo wydaniem orzeczenia lub wyroku uniewinniającego, nauczycielowi akademickiemu należy wypłacić pozostałą część pełnego wynagrodzenia¹⁷.

Ustawa o szkolnictwie wyższym zawiera najważniejsze regulacje odnośnie przepisów odpowiedzialności dyscyplinarnej dla nauczycieli akademickich. Dokładny przebieg postępowania uregulowany jest rozporządzeniem do ustawy. Zagadnienie, jak przebiega sam proces dyscyplinarny, jest oddzielną kwestią prawną, gdyż jest to niejako uzupełnienie szczegółów samej ustawy. Sama ustawa zawiera dużo niejasności w kwestii postępowania dyscyplinarnego, gdyż np. artykuł 109 ustawy o szkolnictwie wyższym dokładnie wskazuje, kim jest wykładowca akademicki. Pytanie jest następujące, czy postępowanie dyscyplinarne można kontynuować, gdy obwiniony przestaje być wykładowcą w myśl art. 109 wyżej wymienionej ustawy. Ministerstwo zapytane przez autorkę w tej sprawie udzieliło zdawkowej odpowiedzi, że należy kontynuować, ale ponownie zapytane, o podstawę prawną, do dnia dzisiejszego nie odpowiedziało.

Niesprawiedliwe jest też to, że na jednej uczelni karze się za postępowanie, które na innej jest dozwolone i aprobowane. Zapobiegawczo można by stworzyć kodeks etyczny dla wszystkich nauczycieli z wyraźnie zaznaczonymi rodzajami przewinień i proponowanymi karami, tak aby karanie w procesach dyscyplinarnych miało bardziej sprawiedliwy charakter, a obwiniony nie musiał czekać latami na sprawiedliwość w procesie odwoławczym w II instancji (komisja przy ministerstwie) lub w procesie apelacyjnym wniesionym do sądu.

¹⁶ Ustawa o szkolnictwie wyższym..., art. 146.

¹⁷ Ibidem, art. 148.

Agnieszka Koźlarek

Analiza przepisów ustawy o szkolnictwie wyższym w kontekście regulacji dotyczących komisji dyscyplinarnej dla nauczycieli akademickich

W artykule zastosowano metodę analizy treści tekstu źródłowego, którym jest ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym. Jest to podstawowy dokument w kwestii przebiegu wszelkich procesów zachodzących na uczelni. Artykuł ten zajmuje się wycinkiem regulacji zawartych w ustawie. Odnosi się do kwestii odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich, czyli artykułami 139–150 ustawy o szkolnictwie wyższym.

Słowa kluczowe: komisja dyscyplinarna, analiza treści, socjologia prawa

Analysis of the Law on Higher Education in the context of the regulation of the disciplinary commission for teachers

In this article, the used method is analysis of the content of the source text, which is the Law on Higher Education. It is a basic document in the course of all processes at the university. This article deals with a segment of the regulations contained in the Law. It addresses the issue of disciplinary responsibility of teachers or art. 139–150 of the Higher Law on Higher Education.

Keywords: disciplinary committee, content analysis, sociology of law

Translated by Agnieszka Koźlarek